

de Maasvlakte zijn konijnen een enorme bedreiging, een plaag zelfs. Ze veroorzaken met hun holen veel schade aan leidingstroken, waar je soms een meter kunt wegzakken. Rond de leidingstroken proberen we alle konijnen eruit te schieten". Maar dat gebeurt niet overal. Op de terreinen die nog niet zijn uitgegeven - in de woorden van de beheerder 'tijdelijke natuur'- en in de natuurgebieden, probeert Putters de konijnenstand 'beheersbaar' te houden. "Daar gaan we niet voor het laatste konijn". Overigens worden er op de Maasvlakte ook konijnen gevangen die op andere plaatsen in Nederland worden uitgezet om daar de stand te verbeteren.

Ook vossen zijn hun leven niet zeker op de Maasvlakte, maar dat heeft weer andere redenen. Putters noemt vossen "een enorme bedreiging voor onze meeuwenkolonies en andere broedvogels, scholeksters, Kieviten, noem maar op". De vossen, het zijn er enkele tientallen, worden daarom maximaal bestreden. Wat nog niet zo eenvoudig is. Het is bij wet verboden om 's nachts wanneer ze het meest actief zijn, op vossen te jagen. "We brengen met wildcamera's in beeld waar ze zitten en dan moet je de mazzel hebben ze bij licht tegen het lijf te lopen."

Ja, en dan komt het gesprek vanzelf op de meeuwen, het lastigste dossier van het natuurbeheer in het havengebied: de meeuwenkolonies zitten van oudsher in het deltagebied en keren koppig terug naar de plaats waar ze geboren zijn, ook al is dat

Kleine Mantelmeeuw

inmiddels een industriegebied. Als natuurbeheerder is Putters voortdurend in de weer om terreinen die nog uitgegeven moeten worden broedvrij te houden. Want zodra er een nest is gebouwd, moet de vogel met rust gelaten worden. Het 'verontrusten' gebeurt met honden en roofvogels.

Ook is wel geprobeerd om de vogels weg te lokken, bijvoorbeeld naar de vlakte achter de sluffer die voor langere tijd braak leek te blijven liggen. Maar de bandjes met vogelgeluiden, de pallets en het stro dat werd uitgelegd om het de meeuwen naar de zin te maken, wisten de kleine mantelmeeuwen niet te verlokken. Ze bleven eigenwijs naar hun geboorteplaats terugvliegen op de Kop van de Beer. Wat misschien ook maar beter is, want het terrein dat Putters voor de meeuwenkolonie bedacht had, is inmiddels uitgegeven voor het nieuwe Distripark

Maasvlakte West.

Het Havenbedrijf is niet de enige speler als het om de natuur op de Maasvlakte gaat. De nieuwe windturbines die door Eneco gebouwd gaan worden op de buitencontour, de westelijke zeewering, vallen bijvoorbeeld onder verantwoordelijkheid van Rijkswaterstaat. Er is een vogelradar gepland die zwermen trekvogels in de gaten moet houden. De bedoeling is dat de turbines stilvallen als er grote aantallen passeren. Maar hoe dat zal uitpakken moet nog blijken. Stadsecoloog Bakker verwacht dat er toch de nodige slachtoffers zullen vallen. "Die turbines zijn echte choppers". Maar zolang de populaties van vogelsoorten daar niet door bedreigd worden, zal dat op de koop toe genomen worden, verwacht hij. Voor de terminals en andere bedrijven in het gebied gelden weer andere regels als het om bijvoorbeeld de meeuwen gaat. Hier speelt ook de veiligheid van de werknemers mee. Daarom mogen bedrijven de meeuwen voor de gek houden door hun eieren onklaar te maken. Door ze in maisolie te laten dopen, of door ze te laten vervangen door stenen eieren. Verschillende bestrijdingsbedrijven verdienen daar een goede boterham mee, leert een blik op het internet. Nesten weghalen heeft geen zin, schrijft bijvoorbeeld Alcetsound.nl – specialist in vogelafweer – op zijn site: "Als het gehele nest wordt weggehaald zal het koppel binnen no time een nieuw broedsel maken". Vogelbestrijding is ook handel.

De meeuwenkolonies zijn hét symbool van de strijd tussen ecologie en economie, tussen natuurbeschermers en bedrijfsleven op de Maasvlakte. Putters vertelt dat er daarom op dit moment door ecologen "kneiterhard" wordt gewerkt aan een meeuwenaanpak voor het hele havengebied. Hij noemt het "een van de grootste uitdagingen op het gebied van ecologie versus economie" om het zo goed mogelijk te

organiseren voor de meeuw maar ook voor de beschikbaarheid van de haven. Ergens volgend jaar moet het plan op tafel liggen. Kosten nog moeite worden gespaard om eruit te komen, benadrukt hij.

Maar eenvoudig zal de oplossing zeker niet zijn. Als de natuurbeheerder er al in zou slagen om de meeuwenkolonies te bewegen zich te verplaatsen, is de kans groot dat ze naar de stad vertrekken waar ze overlast zullen bezorgen en op straat de patatjes uit de handen van de verschrikte bewoners zullen kapen. Aan de andere kant verwacht Putters dat het natuuractivisme weer zal oplaaien als de meeuwenkolonies onder druk komen te staan. Het antwoord op de vraag of en hoe economie en ecologie echt samengaan, lijkt nog niet gevonden. Voorlopig blijft het bij een subtiel 'armpje drukken'.

Slechtvalken in een industriële omgeving

Door: Martin Mollet

Een dag het veld in betekent voor veel vogelaars een bezoek aan een zo natuurrijke omgeving als mogelijk is. Afhankelijk van de soorten waar de interesse naar uitgaat bezoekt men de kust, weide- of bosrijke omgeving. Hoe anders is dat bij een dagje slechtvalkennesten controleren: dan gaat het om hoge gebouwen, zendmasten, schoorstenen, koeltorens en poortinstructiefilmpjes, werkvergunningen, valbeveiligingen en kooiladders. Slechtvalken broeden soms op de grond of in een boomnest maar meestal op hoge gebouwen of constructies. En nogal eens in een industriële omgeving. Maar waarom eigenlijk?

Waar rook is, is een schoorsteen

Habitat

Goede habitat, oftewel een goede plek om te wonen, betekent voor slechtvalken: voedsel, rust en veiligheid en een plek om te broeden. Slechtvalken eten vooral vogels die ze zelf met hoge snelheden vangen en hebben daarom, behalve voldoende voedselaanbod, ook hoge uitkijplaatsen en ruimte nodig. Van oorsprong broeden ze vooral op richels of bergwanden en houden ook duidelijk van de veiligheid van die hoogte.

Voedsel is op vele industrieterreinen e.d. vaak voldoende aanwezig in de vorm van verwilderde duiven, zeker als in de buurt een graanoverslag of iets dergelijks is. Vanwege logistieke voordelen liggen industriële complexen ook vaak aan open waterwegen wat weer een extra prooi oplevert: watervogels. En omdat op industrieterreinen vaak volcontinue processen plaatsvinden, is er vaak verlichting in de avond en nachtelijke uren. Ook dit levert extra jaagtijd en een heel spectrum aan nieuwe potentiële prooi op: nachtelijk trekkende vogels zoals bv houtsnip en waterhoen.

De hoge constructies zijn een prima plek om als uitvalsbasis voor jachtvluchten te gebruiken: schoorstenen, koeltorens en

andere hoge gebouwen bieden overzicht over lange afstanden.

Rust en veiligheid zijn relatieve begrippen voor in het wild levende roofdieren. Slechtvalken wennen aan de onrust in hun omgeving, het hoort bij het dagelijkse leven. Het ene koppel zit rustig op 20 m hoogte op een loods op een industrieterrein en trekt zich niets aan van alles wat eronder gebeurt en alle mensen die eronder door lopen. Een ander koppel in Rijswijk broedt vrijwel naast een carillon dat op gezette tijden echt wel een hoop dB produceert. Maar ook slechtvalken zijn net individuen met elk hun eigen karakter: zo is er ook een paar in open akkerland dat al alarmeert als je op 200 m van het nest stopt.

Op industriële locaties zijn vaak veel hoge constructies met voldoende goede zitplaatsen, goed als rustplek maar ook als uitvalsbasis voor jachtvluchten. En op die plekken komt meestal ook niemand als het niet nodig is. In tegenstelling tot de stad, daar zijn vaak ook legio hoge plekken te vinden maar daar is altijd wel menselijke activiteit op balkons of achter ramen en daar wennen slechtvalken meestal een stuk lastiger aan. Voor jonge slechtvalken zijn de eerste vluchten sowieso risicovol; vliegen lukt vaak nog wel, maar veilig landen blijkt de eerste keren heel lastig. Botsen met de bedoelde landingsplek, met water, verkeer en met glas vormen dan de grootste gevaren. In industriële omgevingen komen daar nog gevaren bij zoals grote ventilatoren op daken, processen met grote hitte of open vuur, maar ook nauwe besloten ruimtes waaruit ze niet meer kunnen vertrekken.

Een plek om te broeden is niet altijd even makkelijk te vinden. Zoals alle valkensoorten bouwen slechtvalken zelf geen nest. De meest voor de hand liggende optie is het hergebruik van een oud kraaiennest. Kraaiennesten worden door alle in Nederland broedende valkensoorten gebruikt; kraaien zijn dus ook gewoon nuttige vogels. Andere opties zijn met grind bedekte platte daken of de hoopjes rommel die soms ontstaan; alles waar een kuiltje in gekrabd kan worden kan voldoende zijn. Als zelfs dat er niet is worden de eieren soms op een kale ondergrond gelegd: een kansloze poging, want de eieren zullen bij de minste beweging weggrollen en kapotgaan.

“**Onze valken**” worden ze vaak genoemd; de meeste bedrijven zijn blij met en trots op hun slechtvalken. Behalve dat slechtvalken indrukwekkende vogels zijn, verminderen ze duivenoverlast en zijn vaak het paradepaardje van de groene waarden van een bedrijf.

Soms wordt het lastiger als er werkzaamheden aan een installatie zijn en de nestkast een broedseizoen niet gebruikt kan worden. Het afsluiten of verwijderen van een slechtvalknestplaats is verboden, het zijn zogenaamde “jaarrond beschermde nesten”. Het maakt daarbij niet uit of het om een nestkast gaat of een andere nestplek. Als dit kan spelen is het handig om een tweede nestlocatie aan te bieden op een nabijgelegen plek die niet gelijktijdig in onderhoud zal zijn. De valken kennen die kast dan ook al en hebben daarmee een alternatief.

Broedresultaten

Als de territoria (Zuid-Holland en Westelijk Noord-Brabant) van 2020 waar voldoende van bekend is worden verdeeld naar het habitat type, dan ontstaat het volgende beeld:

Habitattype	Aantal broedsels	Aantal mislukt	Aantal geslaagd	Totaal uitgevlogen jongen	Gemiddeld per geslaagd nest
Industrie	13	2	11	24	2,2
Open (natuur/akkers)	12	1	11	21	1,9
Stedelijk	12	4	8	25	3,1

Dan blijkt dus dat stedelijke slechtvalken het met gemiddeld 3,1 uitgevlogen jong per geslaagd nest het dit jaar het beste doen, maar ook de meeste mislukte nesten hebben. De open landschap valken doen het het minst. De industriële valken zitten ertussenin.

Bij de territoria in open landschap gaat het meestal, maar niet uitsluitend, om kraaiennesten in hoogspanningsmasten. Van die nesten zijn te weinig legselgroottes bekend om die in de vergelijking mee te nemen.

Oproep

Het verzamelen van broedgegevens van slechtvalken leunt zwaar op meldingen van “derden”. Het is immers onmogelijk om het gehele gebied zelf systematisch te monitoren.

De Werkgroep Slechtvalk Nederland ontvangt dan ook graag al uw meldingen van broedgevallen, broedverdachte paren en ringaflezingen.

www.slechtvalken-zh.nl

Ook nesten van kraaien bevatten soms industriële gevaren: hier in de vorm van scherpe metalen delen die door kraaien in het nest zijn verwerkt. Het middelste ei is aan de bovenzijde al zichtbaar beschadigd en ook een tweede ei was al kapot. Bij latere controle bleek het nest leeg. Een eenvoudige grindbak leverde het jaar daarna 3 jongen op van wie er één niet uitvloog. In datzelfde jaar is er een dode adulte slechtvalk gevonden. De nestlocatie is daarna niet meer gebruikt, ook een alternatieve nestkast niet.

Een eenvoudige grindbak kan al helpen

